

Οὐδὲ περιωρίζετο ἡ λαϊκὴ ἐκδήλωσις τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας, ἀλλ' ἐξεφράσθη ἐπαξίως ἐν ταῖς γραφαῖσιν ὑπὸ λογίων ποιητῶν καὶ πολιτευομένων. Τῷ δὲ 1824 αἱ στοαὶ τῆς Δικαίτης ἀντήχησαν ὑπὸ τῶν εὐγλώττων ἐπικλήσεων τῶν ἡγετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἄνευ οὐδενὸς ἰδίου συμφέροντος ἐνεφορήθησαν μεγαλοφροσύνης ἀναλόγου πρὸς τὰ ἀκατάβλητα δικαιώματα ἔθνους πάσχοντος ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ ὑπὲρ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Δ'

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐπανεφερε τὴν προσοχὴν καὶ τὰς σκέψεις μου εἰς τὸ Κάϊρον ὁ ἀμαξήλοτης, ὅτε στραφεῖς διήλασε διὰ τινων ὁδῶν στενῶν μᾶλλον καὶ καμπύλων, ὀλίγον μὲν λειπομένων τῶν λοιπῶν ὡς πρὸς τὴν καθαριότητα, εἰς ἃς δὲ καταφανῆς ἦν ὁ τοπικὸς χαρακτήρ, τῶν τῆς ἀγορᾶς. Ἐκατέρωθεν ἔβριθον, ἐν τάξει ἐστιβαγμένα, τὰ διὰ ξένον ὀφθαλμὸν περιεργα προΐοντα τῆς ἐγχωρίου γεωργίας καὶ βιομηχανίας, καὶ πολλάκις τῆς ἀμάξης καταβάς, προσῆλθον εἰς τεχνίτην, σχεδὸν καλλιτέχνην, σταυροποδητὴ καθήμενον, καὶ μετὰ χειρὸς ἐλευθέρως μέγαν τινα δίσκον ἢ ἄλλο χαλκοῦν σκεῦος μετ' οὐ μικρᾶς δεξιότητος τορευτοῦνα καὶ ποικιλλοντα.

Ἐκεῖθεν δ' ἐράπην κρὸς ἓν, τὸ ἀρχαιότατον, τῶν ἐγχωρίων προσκνημάτων, ἔργον, ὡς ἔμαθον, Ἑλληνος ἀρχιτέκτονος, οὐ ἡ εὐσέβεια, δολιευθεῖσα τοὺς ἐντολεῖς τοῦ, ἐτεχνάσθη νὰ δώσῃ αὐτῷ τὸ καὶ νῦν εὐδιάκριτον Βυζαντινοῦ σταυροῦ σχέδιον. Οἱ δ' ἐσωτερικοὶ αὐτοῦ τοῖχοι εἰσὶ πάντες πολυτελῶς κεκοσμημένοι διὰ πολυχρόνου ὀρθομαρμαρώσεως καταγλύφου ὑπό

ται. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶνε ἀπλοῦς μεταξωτὸς θύσανος ὃν ἀπέσπασα ἀπὸ τῆς σπᾶθης μετ' ἡν ὅποιον ὁ πατὴρ μου ἠγωνίσθη κατὰ τὴν τελευταίαν του ὥραν ἐν τῇ νυκτερινῇ ἐκείνῃ μάχῃ, ἣν ὁ ἐπιφανὴς ὑμῶν ἐθνικὸς ποιητὴς Halleck ἐξύμνησεν ἐν στίχοις λαμπροτάτοις. Οὕτω τὸ μικρὸν μου δῶρον θέλει ἐνθυμίζει εἰς ἡμᾶς ταυτοχρόνως τὸ ἔνδοξον τέλος πολεμιστοῦ, ὅστις ἀπέθανε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του, καὶ τοὺς θαυμασίους στίχους οὓς ἐνέπνευσε τὸ γεγονός τοῦτο εἰς τὸν ποιητὴν, ὅστις τιμᾷ ἡμᾶς αὐτούς.»

Ἡ ἐπιστολὴ τελευτῶσα ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἐπιστέλλοντος, διὰ τὰς «ἀιταρεῖς συμπαθείας, ὧν αἱ Ἠνωμένα Ἰσλαίταια παρέχουσι πολλὰ δείγματα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὸν σεβασμὸν μεθ' οὗ αὐταὶ τιμῶσι τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς μου.»

πλουσιωτάτων ἀραβουργημάτων καὶ μεγίστων ἱερῶν ἐπιγραφῶν, ἐκτός ἔνθα τοῦ χρόνου ἡ χεὶρ μέρη αὐτῶν κατέρριψεν, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς συνηθέστατα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δὲν ἐμερίμνησε νὰ τ' ἀναστηλώσῃ.

Μετὰ δὲ τὸ ἀρχαιότατον, μετέβην εἰς τὸ ἱερώτατον τῶν ἐγχωρίων ἱερῶν, μεγαλοῦργημα πολυτελείας τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, εἰς ὃ ὅμως μὲ εἴλκυσεν οὐχὶ τοσοῦτον ὁ πλοῦτος τῶν στοῶν καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν αὐτοῦ κοσμημάτων, ὅσον ἐν τῶν φρικτῶν ἐπεισοδείων τῆς ἱστορίας του.

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ὡς γνωστόν, ἀπλοῦς, ἀλλὰ νοημονέστατος ὀθωμανὸς ὀπλαρχηγὸς τῆς Μακεδονίας, εἰς Αἴγυπτον πεμφθεὶς, ἀνεδείχθη πανίσχυρος καὶ σχεδὸν ἀνεξάρτητος αὐτῆς ἡγεμῶν· τοῦτο δὲ τῇ συμπράξει φρουρᾶς τῆς ἐκλογῆς του, ἣτις τὸν παρηκολούθησε καὶ τὸν ὑπεστήριξεν. Ὡς δ' αὐτοῦ, οὕτως ὑψώθη καὶ τῶν ὀπαδῶν του τούτων, τῶν Μαμελούκων, ἡ θέσις, καὶ καθ' ἡμέραν ηὔξανεν ἡ ἰσχύς αὐτῶν καὶ ὁ πλοῦτος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐφάνη ὅπως δῆποτε ὀχληρὸν εἰς τὸν Ἀντιβασιλεῖα καὶ ἀντιβαίνον εἰς τὰς ἀρχάς του. Νὰ καταπιέζωσι τὸν λαόν, οὐδεὶς φθόνος· ἀλλ' ὄφειλον ὡς μηχανῆ νὰ τὸν καταπιέζωσιν, οὐχὶ καὶ νὰ τὸν ἐκμυζῶσι. Τοῦτο ἦτο μόνον εἰδικόν του δικαίωμα. Ἐπειδὴ δ' ὡς πρὸς τοῦτο ἐφάνετο διχογνωμία ἀναφουμένη μεταξὺ τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ τῶν φρουρῶν του, ἀφ' οὗ ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πολυτελοῦς ἱεροῦ, προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἡμέραν τινα ἐπισήμως ἵνα τοῖς ἐπιδείξῃ τὸ θαυμάσιον ἔργον του, καὶ χρυσοστόλιστοι, ἄοπλοι ἐπὶ τῶν ὑπερηφάνων τῶν ἵππων βαίνοντες, προσῆλθον πάντες πανηγυρικῶς. Ἄλλ' ἄμα εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον τὸ τὸν ναὸν ἐγκλείον, ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι ὀπίσω των, καὶ ἐπιπεσόντες τοῦ Ἀντιβασιλέως μισθωτοὶ σωματοφύλακες, τοὺς ἀπέσφαξαν πάντας· μεγάλα δ' ὑπέρυθροι κηλίδες εἰς τὸ ἔδαφος ἔτι δεικνύμεναι, λέγεται ὅτι εἰσὶ τὰ ἀπαίσια τῆς φοβερᾶς σφαγῆς ἴχνη. Εἰς δὲ μόνος τῶν Μαμελούκων διέφυγεν, ὡς μοι διηγήθησαν, καὶ μοι ἐδείχθη γωνία τις τῆς αὐτῆς, ἐξ ἧς πιστεύεται ὅτι μετὰ τοῦ ἵππου του κατεπήδησεν ἐκ τοῦ μεγίστου ὕψους καὶ διεσώθη.

Ἐκεῖθεν ἠθέλησα, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ ἐπισκεθῶ τὸ ἀνώτατον τοῦ Καΐρου ἐκπαιδευτήριον, διότι ἐξ ἀγνοίας δὲν ἐπρομηθεύθην τὴν διὰ τὴν εἴσοδον ἀπαιτουμένην ἄδειαν. Παρ' ἰδόντων δ' ἤκουσα ὅτι τὸ ἐγχώριον τοῦτο πανεπιστήμιον περιέχει μεγίστην αἴθουσαν ὑπόστυλον, καὶ ὅτι εἰς τὴν βᾶσιν ἐκάστου κίονος ὀκλάζει εἰς διδάσκαλος ἱερωμένος, διδάσκων εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλω κατὰ γῆς καθημένους μαθητάς του τὰ ἱερὰ μαθήματα καὶ τὰ στοι-

χειώδη, τὴν κατήχησιν, ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Μοὶ ἐβεβαίωσαν ὅμως ὅτι εἰς τῶν πρῶτην Ἀντιβασιλέων, κατανοῶν τὸ ἀνεπαρκές τῆς τοιαύτης ἐκπαιδεύσεως, ἔδρυσε τὴν γνωστὴν ἐν Παρισίοις Αἰγυπτιακὴν σχολὴν· ἄλλ' οἱ μεγιστάνες τῆς Αἰγύπτου, προσκληθέντες νὰ πέμψωσιν ἐκεῖ τὰ παιδιά των, ἤρνήθησαν, θεωρήσαντες τοῦτο ὡς ἀναξιοπρεπές δι' αὐτούς· ὁ δὲ Κεδίβης ἐπεμψε τότε ἀντ' αὐτῶν μαθητὰς ἐκ κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, αὐτούς δὲ καθήρσε καὶ κατέσχε τὰς περιουσίας των, ὅπερ καὶ αὐτοὺς ἐσωφρόνισε, καὶ αὐτὸν ἐπλούτισε.

Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀνυπομόνως ἔσπευσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν...Ἐὸν τῆς Αἰγύπτου! Οὕτω μοὶ ὠνόμασεν ὁ Ἀντιβασιλεὺς τὸν Νεῖλον. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν μοὶ ἐφάνη κλασικὴ πως καὶ μᾶλλον εἰδωλολατρικὴ ἢ ἐπωνυμία, ἀναγνωρίζω ὅμως ὅτι ὁ βαθυῖβρος ποταμὸς ἐστὶ τῆς πάσης χώρας εἰ οὐχὶ ἡ πρόνοια, ἀλλὰ καὶ ὁ πανίσχυρος τῆς προνοίας ἐντολοδόχος. Ἀληθές ἐστι τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ὀλίγον ἐνέφαινον ὁ νωθρὸς καὶ ταπεινὸς βροῦς τοῦ ὅτε τὸν ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ νότιον πέρασ τοῦ Καίρου, εἰς τοῦ αἰγυπτιακοῦ Δέλτα τὴν κορυφὴν. Ἄλλα δὲν ἠγνόουν ὅτι ἡ νωχέλεια καὶ ἡμερότης αὐτῆ τοῦ βροῦ, ἐπιμενοῦσα καὶ ἐπιτεινομένη, ἦν οὐδὲν ἥττον ἢ ὁ θάνατος τῆς χώρας, καὶ ἔνθα εὐεργετικὴ πλημμύρα δὲν κατέκλυζε τὰς γαίας, μετεβάλλοντο αὐταὶ εἰς ἀμμώδεις ἐρήμους, ἀφ' ὧν ἐξέλειπε πᾶσα ἰκμὰς παραγωγικὴ.

Ἄλλοτε ὅμως ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ ποταμὸς θυμούμενος, ἐξορᾷ λυσσῶδως, καὶ τὰ πάντα καταπνίγει καὶ ἀνατρέπει, καὶ παρασύρει προαιώνια δένδρα, ἐξόντωςιν καὶ ὄλεθρον ὀπίσω του σύρων, καὶ εἰς λιμὸν καὶ λοιμὸν καὶ εἰς ἐπιζοφτιάν παραδίδων τὴν χώραν.

Ἄλλ' ὁσάκις τὴν κανονικὴν του χωρῶν πορείαν, ἄρχεται, περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς, ἀφθονώτερον ῥέων καὶ βαθμηδὸν ἐξογκούμενος μέχρι τῶν ὠρισμένων ὄριων ἃ ἡ πείρα τῶν αἰῶνων ἐχάραξεν ἐπὶ τῶν νειλομέτρων, ἐκτείνεται γαληνιαίως ἐπὶ τὰς πεδιάδας, καὶ μεταποιεῖ πᾶσαν τὴν κάτω Αἴγυπτον εἰς ἀπέραντον λίμνην, γονιμοποιῶν τοὺς ἀγροὺς αὐτῆς εἰς ἀνεξάντλητον πλούτου πηγὴν. Λεῖψανα Νειλομέτρου σώζονται ἐν Ἐλεφαντίνῃ ἐκ τῶν χρόνων τῶν Φαραῶ· τὸ δ' ἐν χρήσει ἐστὶν ἐν Ρόδῃ, τῷ ἀρχαίῳ Καίρῳ, ἔργον τοῦ Καλίφου Οὐαλιδ, τῆς ἡ' μ. Χ. ἐκχτονταετηρίδος καὶ καθ' ἃ μὲν ἔτη αὐτὸ δεικνύει τὸ ὕδωρ ἀνελθὸν εἰς ἀνώτατον ὕψος 6-8 μέτρων, ὁ Νεῖλος εὐεργετικῶς λιπαίνει τὴν γῆν, στιβάζων ἐπ' αὐτῆς ἰλὸν (4 : 1000), ἢν ταχέως ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς ἀφθονον χρυσὸν μεταβάλλουσι. Κατωτέρω δὲ τοῦ μέτρου ἐκείνου ἡ γῆ νεκροῦται, καὶ ἀνωτέρω αὐτοῦ καταστρέφεται.

Κατὰ τῆς παντοδυναμίας ταύτης αὐθαιρέσιος τῆς φύσεως μικρὸν ὁ ἄνθρωπος δύναται, καὶ ὅμως, ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω, κατὰ τῶν δυσ-αποφεύκτων συμφορῶν τούτων εὔρον οὐ μικράς, καὶ μέχρι τινὸς τελεσφόρους, προσπαθείας καταβαλλομένας ὑπὸ τῆς ἐγχωρίου κυβερνήσεως, ἄλλοτε μὲν ἴσως ἐξ ἰδιοτελείας, ὅτε ὁ δημόσιος πλοῦτος εἰσέβρεεν εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κυβερνω-των, νῦν δ' ἐκ μερίμνης ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὐ τὴν εὐημερίαν ὁ σήμερον τὰ τῆς Αἰγύπτου δειπῶν θεωρεῖ ὡς πρόβλημα καὶ καθήκον του. Πᾶσαν τὴν χώραν ἦν διέτρεξα εἶδον κυβερνητικῆ προνοίᾳ διασχιζομένην δι' αὐλάκων ἐπιμελῶς διατηρουμένων, καὶ διανεμόντων τὸ πρὸς ἄρδευ-σιν ὕδωρ τοῦ Νεῖλου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ φρέατα συνεχῆ ἐξ ὧν ἀφθονον ἀντλεῖται τὸ εἰς τινὰ μέτρα ὑπὸ τὴν ἰλὸν μέχρι τῆς ἄμμου διηθούμενον καὶ ἐκεῖ ἄχρηστον μένον ὕδωρ τῶν πλημμυρῶν.

Ἐπὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ὁ Γάλλος Μουγέλ ἤγειρε πρόχωμα εἰς τοῦ Δέλτα τὴν κορυφὴν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ συλλέγη, ἐπ' ἀνεπαρκούς πλημμύρας, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ εἰς εὐρείαν λίμνην, καὶ ἐκεῖ-θεν διὰ διορύγων νὰ διανέμη αὐτὰ ἐπὶ πᾶσαν τὴν κάτω Αἴγυπτον. Ἄλλ' εἶτε διότι τὸ μεγαλοφύες σχέδιον δέοντως δὲν ἐξετιμήθη, εἶτε διότι ἐξ ἐλλείψεως οικονομικῆς προνοίας οἱ πόροι ἐπέλιπον διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, οἱ μέλλοντες νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν χρήσιμον χάνδακες δὲν κατεσκευάσθησαν, καὶ τὰ δαπανηθέντα διὰ τὸ πρόχωμα ἀπέβησαν ματαίᾳ σπατάλῃ.

Τὸν αὐτὸν ὅμως καὶ ἀνώτερον σκοπὸν εἶχεν ἐπιδιώξει πολὺ μείζον μεγαλόεργημα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, οἵτινες καὶ οὕτως εἰς πέρασ τὸ ἔφερον, ὥστε καὶ ἔμεινε περίπυστος διὰ τῶν αἰῶνων. Ὁ Φαραῶ Ἀμενμικ ὁ Γ' τῆς 19^{ης} δυναστείας, ἀπὸ 2905—2863 π.Χ. βασιλεύσας, κατεσκεύασεν εἰς 124 χειλίόμετρα (31 ὥρας) νοτιοδυτικῶς τῆς Μέμφιδος καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα, ἐκτός (πρὸς βορρᾶν) τῶν στενῶν κοιλάδων τοῦ Νεῖλου, ἀπέραντον χειροποίητον λίμνην, τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ ἄλλων φημιζομένην τοῦ *Μοιριδος*, ἐκ τῆς λέξεως *Μέρι*, ἣτις εἰς τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς σημαίνει τὴν *λίμνην*, ἣς δὲ λεῖψανα ἀνεγνωρίσθησαν περὶ τὴν νῦν πόλιν Μεδινέτ-ἐλ-Φεϋούμ, οὕτω κληθεῖσαν κατὰ τὴν κοπτικὴν λέξιν ἣτις δηλοῖ τὴν *θάλασσαν*. Ἡ ἀληθῶς ἐσωτερικὴ αὕτη θάλασσα, διάφορος τῆς βαθείας, δυτικώτερον κειμένης μεγάλης λίμνης *Βιρακέτ-ἐλ-Κερούν*, κατεσκευάσθη εἰς τοσοῦτον συμμετρῶς ὑπολογισθὲν ὕψος, ὥστε διόρυξ αὐτὴν μετὰ τοῦ Νεῖλου συνδέουσα, ἐδέχετο τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων αὐτῶν πλημμυρῶν, καθιστῶσα αὐτὰς ἀκινδύνους, καὶ τ' ἀπέδιδεν ἐπὶ λειψυδρίας διανεμόμενα εἰς τὴν

κάτω χώραν δι' ὄλου αὐλάκων συμπλέγματος.

Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὅμως αἰῶνας, τὸ μέγα ἔργον, προσχωσθέν καὶ παραμεληθὲν ἐξέλιπε, καὶ μόνον ἔχνη ἔμειναν αὐτοῦ, μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν τοῦ Ἡροδότου πληροφοριῶν (B, 13. 148). Σήμερον δὲ σκέψις γίνεται περὶ ἀνανεώσεως τοιούτων ἔργων, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τὴν φύσιν ἀνθαμιλλώμενος, καὶ τοῦ νοῦς του αὐτὴν ὑποχείριον καθιστῶν, νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον πλοῦτον καὶ εὐημερίαν ἀνεξάντλητον, ἐν ὧσφ ἀνεξάντλητος μένει ὁ Νεῖλος. Παρὰ τῷ νοήμονι καὶ δραστηρίῳ πολιτικῷ ἀνδρί, τῷ Νουβάρ πασᾶ, ὅστις ἐπὶ μακρὰ ἔτη καὶ μέχρι πρὸ μικροῦ διετέλει πρωθυπουργὸς ἐν Αἰγύπτῳ, ἀπήντησα, ἐκ Νουβίας τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν ἐπανελθόντα, τὸν Γάλλον Κον Λά Μόττ (de La Motte) ἐπιείκοσαετίας ὅλης τὸν Νεῖλον ἀντικείμενον τῶν πεφωτισμένων αὐτοῦ σπουδῶν, καὶ τὸν μόνιμον κανονισμὸν τῶν εὐεργετικῶν ἢ ἐπικινδύνων πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ πρόβλημα τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ ποιησάμενον. Μοὶ ἐξήγησε δ' ὁ σοφὸς φυσιοδίφης καὶ γεωγράφος ὅτι, κατὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ ἄλλων, πρὸ πάντων ὅμως τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ, οἱ δύο μέγιστοι βραχίονες τοῦ Νεῖλου, ὁ λευκὸς, ὁ πηγάζων ἐν Νιάμ-Νιάμ ἐκ τῆς ἀπεράντου λίμνης Νυάνζας, καὶ ὁ κυανοῦς, ὁ βορειανατολικώτερος ἐκείνου ἐκ τοῦ ὄρους Γοδουάμ τῆς Ἀβυσινίας προρρέων, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄστραπος δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἤδη γνωστός, συμβάλλουσιν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Νουβίας καὶ τοῦ Σουδάν, κατὰ τὸ σημεῖον οὐ τὴν σπουδαιότητα μεγαλοφυῶς ἀναγνωρίσας ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ἴδρυσεν ἐκεῖ τὴν πόλιν *Χαρτοῦν*, τὴν οὕτως εἰπεῖν μεσόγειον Ἀλεξάνδρειαν. Μοὶ ἀφηγήθη λοιπὸν ὁ Κ. Λαμόττ ὅτε, ἀμφότεροι οἱ Νεῖλοι, καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ κυανοῦς, ἐπίσης ρέουσι πλημμυροῦντες κατὰ τινὰς τοῦ ἔτους καιροῦς, ἀλλ' ἀμφότεροι οὐχὶ κατ' ἀκριβῶς ὠρισμένους, ὥστε ἐνίοτε προλαμβάνει ὁ μὲν ἐνίοτε δ' ὁ ἕτερος· καὶ ὅτε μὲν ἀμφότεροι συμπέσωσιν, ἡ πλημμύρα ἀποβαίνει ὑψίστη καὶ καταστρεπτική· ὅτε δ' ἡ αὐξήσις τοῦ ἐνός ἐπέλθῃ ἐν καιρῷ, πρὶν ἢ διαρρέυσῃ ἐντελῶς ἡ τοῦ ἄλλου, τότε μετρία ἔστιν ἡ πλημμύρα καὶ εὐεργετική· ἂν ὅμως πλημμυρήσῃ ὁ εἰς ἀφ' οὗ ἐντελῶς καταπέσῃ ὁ ἕτερος, τότε λειψυδρία καὶ ἀφορία ἐπέρχεται ἐπὶ πᾶσαν τὴν χώραν. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν ἑκατέρωθεν τῶν δύο βραχιόνων, πρὸ πάντων δ' ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ μετὰ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν, καὶ λίμναι μεγάλαι καὶ τέλματα εἰς ἃ ρεῖι μέρος τῶν ὑδάτων αὐτῶν ὅταν ἐκχειλίζωσιν, ἀλλὰ ταῦτα, καὶ ἂν τὸ πάλαι τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἡ λίμνη τοῦ Μοιρίδος, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ κανονίζωσιν πῶς τὸν ῥοῦν του, σήμερον δὲν δύνανται πλέον τοῦτο, διότι ἡ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐπισώρευσις τῆς ἰλύος ὑψωσε

τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἔδαφος, ὥστε αἱ ἀρχαῖαι αὐτοῦ ἐκροαὶ δὲν δύνανται καὶ σήμερον αἱ αὐταὶ νὰ ὑφίστανται. Τοῦτου ἔνεκεν ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀρχαίων στομιῶν τοῦ Δέλτα δύο μόνον διασώζονται ἔτι, καὶ πολλῶν τῶν ἀρχαίων μνημείων αἱ βάσεις ἀπαντῶνται ὑπὸ πολλοὺς πόδας γῆς κεχωσμένοι.

Ὁ Κ. Λαμόττ λοιπὸν διενόηθη ὀκτῶ περίπου ὥρας κατατέρω ἢ βορειότερον τοῦ πρώτου καταρράκτου, τῆς νήσου Φυλῆς καὶ τῆς πόλεως Συήνης (Ἀσσουάν), νὰ ἐγείρῃ μέγιστον πρόχωμα, περικλείον ἀπεράντον δεξαμενὴν, ἴσην πρὸς ἐπαρχίαν, ἣτις ἐπίσης νὰ δέχεται καὶ ταμειυῆ ἀμφοτέρων τῶν ὁμόρρων τὴν συμβολήν, ἀδιάφορον πότε καὶ μετὰ τίνος δυναμείας ἐκάτερος εἰσρέει εἰς αὐτὴν, καὶ ἀπ' αὐτῆς μετὰ ταῦτα τὸ ὕδωρ νὰ διανέμηται κατὰ τάξιν καὶ πρόνοιαν.

Τὸ σχέδιον τοῦτο γενικῶς ἐπεκροτήθη, καὶ πολλοὺς εἶδον ἐν Αἰγύπτῳ ἐλπίζοντας ὅτι θέλουσιν εὐρεθῆ οἱ πόροι πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, ἣτις, ὡς κρίνουσιν, ἔσται νέα ἐποχὴ ἀνεξάντλητου εὐημερίας διὰ τὴν γῆν ἐκείνην.

Ἄφ' οὗ δ' ἐπὶ μακρὸν ἐβυθίσθη εἰς τὴν θέαν τοῦ Νεῖλου, εἰς τὴν κατωτάτην αὐτοῦ ἀμποτὶν τότε διατελοῦντος, ὑπέβη τέλος αὐτὸν ἐπὶ μακρὰς γεφύρας, καὶ ἐλάσας ἐπὶ ὥραν δι' ὄδοῦ ἐπιμελετημένης, ἔφθασα εἰς τὰς Πυραμίδας.

Περὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἡ θεὰ των μοὶ ἐπροξένησεν οὐδὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ μὴ χιλιάκις καὶ χιλιοτρόπως ῥῆθην ὑπὸ πάντων ὅσοι κατὰ πρῶτον τὰς εἶδον. Τὸν χρόνον τὰ πάντα φοβοῦνται, μόνον δὲ τὰς πυραμίδας φοβεῖται ὁ χρόνος» λέγει τις Ἀραβὸς συγγραφεὺς, καὶ τοῦτο μοὶ ἐπῆλθεν εἰς τὴν μνήμην ὅτε ἐλθὼν ἔστην εἰς τὴν σκιάν τῆς γιγαντιαίας πυραμίδος τοῦ κατὰ τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς πρὸ 6000 ἐτῶν βασιλευσαντος *Χουφῶ*, τοῦ *Χέοπος* καθ' Ἡροδότον, ὅστις, σχεδὸν ἀκριβῶς, λέγει 300 ποδῶν μῆκος ἔχουσαν ἐκάστην πλευρὰν τῆς βάσιως αὐτῆς, καί, — ὅπερ ὅμως ὑπερβολικὸν καὶ διπλάσιον τοῦ ἀληθοῦς, — ἴσον καὶ τὸ ὕψος. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ συγγραφεὰ ἠργάσθησαν ἑκατὸν χιλιάδες ἀνθρώπων εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, πλὴν τῆς τομῆς καὶ μετακομίσσεως τῶν λίθων, διακρίσασαν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα *πυραμὶς* ἦν Ἑλληνικόν, σημαῖνον τὸν μικρὸν πλακοῦντα, κατ' ἀντίφρασιν, ὡς ὁ ὀβελίσκος ἐκ τοῦ ὀβελός· ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν δ' ἦν τὸ τεράστιον οἰκοδόμημα οὐδὲν ἕτερον ἢ ὁ τάφος τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸ βασιλέως, καὶ ἤρχετο ἡ οἰκοδομὴ ἅμα τῇ τοῦ βασιλέως ἐνθρονίσει, ἠῦξανε δὲ κατὰ τὰς διαστάσεις διὰ νέαν ἐπιθέσεων ἀνά πᾶν ἔτος, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον ἐκαλύπτετο ἐξωθεν πᾶσα ἡ πυραμὶς διὰ λίθων ξεστών μεγίστων, ὧν οὐδένα λέγει ἐλάσσονα

τῶν 30 ποδῶν ὁ Ἡρόδοτος. Ἄλλ' ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ἐξέλιπεν ἢ ἀφῆρηθη διὰ τῶν αἰώνων, καὶ ἤδη ἔχει ἡ πυραμὶς πᾶσα περίξ 203 ὑψηλὰς βαθμίδας, κρῶσσους καθ' Ἡρόδοτον, οὓς, ἂν ὀρέγῃται, δύναται ν' ἀναβῆ ὁ ὕδοιπόρος, ἐλκόμενος καὶ ὠθούμενος ὑπὸ τῶν Βεδουϊνῶν. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἔπραξα, ἀλλ' ἔπεμψα ἓνα τῶν Ἀράβων, ὅστις ὡς αἴλουρος ἀνεβρίχθη μέχρι τῆς κορυφῆς, ἐκεῖθεν μὲ ἐχαιρέτησε, καὶ κίεσως κατήλθε πάλιν ἐντὸς 10 λεπτῶν.

Ἄφ' οὗ δὲ κατέπεσε τὸ ἐξωτερικὸν περιβλήμα, ἀνευρέθη ὑπ' αὐτὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς βορείας πλευρᾶς ὅλως κατὰ τύχην, ἐξαιρεσίμος λίθος, οὗ μνημονεῖ ὁ Στράβων, καὶ ἀφαιρεθεὶς καὶ αὐτός, ἔδειξε χαινύσαν, εἰς ὕψος 45 ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὅπῃ ἀγούσαν εἰς πάροδον κατιούσαν, εἰς τῆς τὴν εἴσοδον ἀναγινώσκονται κεχαραγμένα πλεῖστα ὕδοιπόρων ὀνόματα, ἐν ἄλλοις τὸ τοῦ. Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἐγγλύφαντος διὰ γραμμάτων μεγάλων καὶ ἐπιδεικτικῶν «Ζήτω τὸ σύνταγμα ὅσον αἱ πυραμίδες!»

Εἰς τὴν πάροδον ταύτην εἰσέδυν κύπτων, βοηθεῖα τῶν Βεδουϊνῶν. Ὅτε τὸ πρῶτον εὐρέθη, ἀπνηντήθησαν, μετὰ 50 πόδας, γιγαντιαῖοι λίθοι κλειόντες τὴν περαιτέρω πρόοδον, καὶ ἐθραυσαν αὐτοὺς οἱ ἀρχαιοδίφαι. Διακρίεται δ' ἡ πάροδος ἐνταῦθα διχα, καὶ ἡ μὲν χωρεῖ βεθέως ὑπὸ τὴν γῆν, μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ἐπιφανείας τοῦ Νείλου, ἡ δὲ ἀνέρχεται πρὸς τὸ κέντρον τῆς πυραμίδος, μέχρι δύο ἐπαλλήλων θαλαμίσκων, ὧν ὁ ἀνώτερος ἐγκλείει λάρνακα ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου, τὴν τοῦ βασιλέως, οὗ εὐρέθη τὸ ὄνομα ἱερογλυφικῶς ἐπιγεγραμμένον πρὸς τῇ ὀροφῇ, οὗ ὅμως τὸ σῶμα εἶχε συληθῆ ὑπὸ Καλίφου τινός, τῆ ἡ' ἑκατονταετηρίδι. Ὁ δὲ κατώτερος θαλαμίσκος, κενός, ὑποτίθεται ὅτι ἦν ὠρισμένος διὰ τὴν βασιλισσάν.

Παρὰ ταύτη ἐγείρεται ἄλλη πυραμὶς, σχεδὸν ἴση αὐτῇ, κατὰ τοῦτο δὲ πλεονεκτούσα, ὅτι ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὸ ἐν τέταρτον τοῦ ὕψους τῆς διατηρεῖ τὸ ζεστόν αὐτῆς ἐπικάλυμμα. Κατὰ τὰς εὐρεθείσας ἐπιγραφὰς ἀνεγνωρίσθη ὡς τάφος Χερρήνος, τοῦ διαδόχου τοῦ Χέσπος, καὶ μικρὸν περαιτέρω ἐγείρεται ἡ τοῦ Μυκερίνου (Μεγχερίς), διαδόχου τοῦ Χερρήνος, μικροτέρα τῶν ἄλλων.

Περὶ δὲ τὰς πυραμίδας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τάφοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλοι σώζονται, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνεπίγρφοι καὶ κατάγλυφοι, δυτικῶς τῆς πυραμίδος τοῦ Χέσπος μάλιστα ὅλη νεκρόπολις, κατὰ σχέδιον τακτικόν, περιλαμβάνουσα, ὡς φαίνεται, μόνον τάφους τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας. Καὶ δύο ἕτερα περιεργάτα μνημεῖα εἰσὶν ἐνταῦθα ἄξια προσοχῆς, ἡ Σφιγῆ, ἱερὰ τῷ Ἡλίῳ, κεφαλὴν γυναικός, σῶμα

δὲ λέοντος ἔχουσα, 53 μέτρα μακρὰ, καὶ τετμημένη ἐκ βράχου αὐτοφυοῦς· καὶ ὁ οὐ μακρὰν αὐτῆς κείμενος ὑπόγειος, ἴσως προσκεχωσμένος ἀρχαιοφανεστάτος ναὸς ἐκ γρανίτου καὶ ἀλαβάστρου, ἀμφοτέρω κολοσσιαῖα ἔργα, κατὰ σωζομένας ἐπιγραφὰς προϋφιστάμενα ἤδη τοῦ Χέσπος, καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ, πρὸ ἐξακισχιλίων ἐτῶν, τοσοῦτο παλαιὰ ἤδη, ὥστε τότε ἐπεσκευάσθησαν. Πλὴν δὲ τῶν πυραμίδων τούτων, καὶ ἄλλαι πολλαὶ σώζονται πρὸς νότον αὐτῶν κατὰ τὴν Σαχάραν, τὸ Δαχῆρ (τὴν ἀρχαίαν Μέμφιν), καὶ ἐν γείνει κατὰ τὸ δυτικὸν χεῖλος τοῦ Νείλου, ἐν τῇ μέσῃ Αἰγύπτῳ, περὶ τὰς ἐβδομήκοντα.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ὅτε διηρχόμην τοῦ Νείλου τὴν γέφυραν, δεξιῶς μοι ἐδείχθη ἡ ταπεινὴ καὶ σύμφυτος ὄχθη τῆς νήσου Ρόδας, καὶ μοι ἐξηγήθη ὅτι ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς θάμνους εὔρε ποτὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ τὴν κίστην τὴν ἐγκλείουσαν βρέφος τὸν Μωϋσῆν.

Τὰ θεάματα πάντα ταῦτα ἐπληττον, τὸ ὁμολογῶ, ἰσχυρῶς τὴν φαντασίαν μου, ἀναφέροντά με εἰς χρόνους βαθέως σκότους ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην γῆν, πρὸς οὓς σχετικῶς ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἀπέβαινε σύγχρονος σχεδὸν ἱστορία· καὶ τὰς ἀπεράντους καὶ ἀκαταστρόφους ἐκείνας πυραμίδας ἀναλογιζόμενος, ἀφ' ὧν οὐχὶ τεσσαράκοντα ἀλλ' ἐξήκοντα ὄλοι αἰῶνες μᾶς ἐπέβλεπον, εἰς παραδόξους ἐνέπιπτον σκέψεις περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, οὗ τὰ ἔργα ἐνίστε ζῶσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἐν ᾧ οὐδ' ἴχνος αὐτοῦ περισώζεται. Ἐκατοντάδες χιλιάδων ἀνθρώπων ἠργάζοντο, μυριάδες ἀπέθνησκον εἰς τὴν ἀνέγερσιν ἐνὸς τῶν τάφων ἐκείνων. Ποῦ ὁ πανίσχυρος δι' ὃν ἀνηγήθη; Καὶ τὸ τελευταῖον ἄτομον τῆς κόνεως αὐτοῦ ἐξέλιπεν, ἔλεγον.

ὑπὸ τοιούτων συλλογισμῶν κατειχόμεν ὅτε εἰσῆλθον καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κατάστημα ὃ προϋτιθέμην νὰ ἐπισκεθῶ ἐπὶ τῆς βραχείας μου ἐν Καίρῳ ἐπιδημίας, τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τοῦ Βουλᾶκ. Ἐκεῖ δ' ἔσχον τὴν τύχην ν' ἀπαντήσω τὸν πεπαιδευμένον Γάλλον διευθυντὴν, ὅστις εὐγενῶς μ' ἐξενάγησε, καὶ τὸν διακεκριμένον αἰγυπτιολόγον, τὸν Γερμανὸν ὑποδιευθυντὴν Αἰμύλιον Brugsch, ἀδελφὸν τοῦ περιωνύμου Brugsch-Pacha, οὗ τὸ ἱερογλυφικὸν Λεξικὸν ἐστὶν ἀνεκτίμητος ἠθραυρὸς διὰ τοὺς περὶ τὴν αἰγυπτιακὴν ἀρχαιότητα ἀσχολουμένους.

Τὸ μουσεῖον τοῦτο κεῖται παρὰ τὸν ποταμόν, εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς πόλεως, περιέχον πέντε μεγάλας αἰθούσας, δύο προδόμους, εὐρύχωρον αὐλὴν ἢ κῆπον, καὶ διαφόρους ἀποθήκας, πάντα μέρη χρησιμεύοντα εἰς ἐκθεσιν ἢ διατήρησιν τῶν ἐρχομένων ἀρχαιοτήτων. Ἄλλ' ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοσοῦτον ἐσωρεύθη τὸ

πλήθος αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ παραχωρήσῃ δι' αὐτὸ ἕτερον μεγαλοπρεπὲς μέγαρόν του· ὅμως οἱ διευθύνται μοι εἶπον ὅτι προτιμῶσι τὴν γενομένην πρότασιν τοῦ ν' ἀνεγερθῆ νέον Μουσεῖον ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης μεγάλης νήσου *Γεζιρέ*. Εἰς τὴν παρατήρησίν μου δ' ὅτι τοῦτο θὰ εἶχε τὸ ἐλάττωμα ὅτι τὸ Μουσεῖον θὰ ἔκειτο ἀποκέντρως καὶ μακρὰν τῆς πόλεως, μοι ἀπήντησεν εἰς τῶν διευθυντῶν μειδιῶν, ὅτι ὠμίλουν ὡς Ἕλληνας καὶ οὐχὶ ὡς Αἰγύπτιους.

— Ἐν Ἀθήναις, μοι εἶπεν, ἔχετε συμφέρον καὶ καθήκον νὰ ἔχητε τὸ μουσεῖον ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ προσιτὸν τοῖς πᾶσι. Πᾶς Ἕλληνας εὐλόγως ἐνδιαφέρεται εἰς τὰς λαμπράς αὐτοῦ ἀρχαιότητος, κομπάζει θεῶν αὐτὰς ὡς ἀφειρημένην τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, ὡς βάσιν τῆς ἐθνικῆς εὐγενείας του, καὶ θέλει νὰ τὰς σπουδάζῃ καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν μέριμνάν του. Οὐχ οὕτω καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνθα ἀσθενεστάτη ἐστὶν ἡ συνάφεια μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νῦν χρόνων, καὶ πλὴν τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ ὀλιγίστων τινῶν λογίων ἐκ τῶν ἐγχωρίων, εἰς τὴν Αἰγυπτιακοῦ ἡμεῖς οἱ ξένοι κυρίως ἐνδιαφερόμεθα καὶ ἐγκύπτουμεν.

Ἄλλως τε μοι εἶπεν ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο συμφέροι ν' ἀνεγερθῆ Μουσεῖον νεόδμητον, καθ' ὅσον δύναται νὰ οἰκοδομηθῆ κατὰ σχέδιον ἐπιστημονικόν, πρὸς νοήμονα κατὰτάξιν καὶ πρὸς εὐχερεστέρην σπουδὴν τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἄγνων τίς τῶν δύο προτάσεων θὰ ὑπερισχύσῃ.

Αἱ Σφίγγες, τὰ ἀγάλματα, ἐξ ὧν τινα ἔχουσι τὸν ρυθμὸν πολὺ ὀλιγώτερον σκληρὸν καὶ μονότονον τοῦ συνήθους, αἱ ἐνεπίγραφοι ἱερογλυφικαὶ καὶ σήμερον πλέον ἀναγινωσκόμεναι στήλαι, τὰ παντοῖα ἱερὰ καὶ ἐντάφια ἀναθήματα, αἱ νεκρικαὶ λάρνακες, ὧν βρῖθουσιν αἱ ἀποθηκαὶ καὶ ὧν τινες ἔχουσι τὰ πρόσωπα οὕτω καλλιτεχνικῶς ἐξωγραφημένα, ὥστε ἀπίθανος δὲν φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὀφείλονται ἴσως εἰς γραφίδα Ἑλληνικὴν ἐκ τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ παμπόικια, πλουσιώτατα καὶ μετ' ἐξαιρέτου λεπτότητος ἐξειργασμένα κοσμήματα, τ' ἀποδεικνύντα τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἔξοχον βαθμὸν τῆς τέχνης ἐν ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι, ἀναδεικνύουσι τὸ μουσεῖον τοῦ. Βουλὰξ ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων τοῦ κόσμου.

Πρὸς τὸν K. Brugsch, ὅστις μοι ἐδείκνυε καὶ διδασκτικώτατα μοι ἐξήγει πάντα τὰ περιεργότατα ἐκεῖνα λείψανα τέχνης προμήτορος πασῶν τῶν τεχνῶν, καὶ τ' ἀντικείμενα τῆς ὑπερφάνου πολυτελείας βασιλέων μυθικῆς ἀρχαιότητος, μοι διέφυγόν τινες λέξεις περὶ τῆς διαθέσεως ὑφ' ἧς ἀπὸ τῆς εἰς τὰς πυραμίδας ἐπισκέψεώς μου εἶχον καταληφθῆ, καὶ ἀστεειν-

όμενος τῷ εἶπον τὸν πόθον ὃν θὰ εἶχον ἐπὶ τινὰς στιγμὰς νὰ παρουσιασθῶ εἰς ἓνα ἐκ τῶν μοναρχῶν ἐκείνων ἵνα ἐξ αὐτοφίας πεισθῶ ὅτι δὲν ἦσαν κεναὶ ἐπίνοιαὶ ἢ συμβολικαὶ παραδόσεις.

— Θὰ εἶχετε τῷ ὄντι ἐπιθυμίαν, μοι εἶπεν, προσωπικῶς νὰ γνωρισθῆτε τὰς αὐτῶν αἰγυπτιακὰς Μεγαλειότητας;

— Μεγίστη τιμὴ μου θὰ ἦτον, τῷ ἀπεκρίθη γελῶν, νὰ προσανθῶ τοὺς τριάκοντα αἰῶνας των, καὶ νὰ παρυστῶ πρὸ αὐτῶν ἵνα τοῖς προσφέρω τὰ σεβάσματά μου.

— Χωρὶς τοσοῦτου κόπου, μοι ἀπήντησεν εἰσάγων με εἰς ἄλλο δωμάτιον, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παρουσιάσω εἰς τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητος τοὺς βασιλεῖς Ῥάμεσιν τὸν Β' καὶ Γ', Θουτμὲς Β', Ἄμοριν, Σέτιν, Πινότην καὶ Ῥασκένην, καὶ εἰς τὰς βασιλίσσας Μακίεριν, Νουφέρτ, ἄρξαντας ἐπὶ τῆς 21 μέχρι τῆς 17 δυναστείας, ἧτοι ἐπὶ τῶν 1000-1700 ἐτῶν π.Χ.

Καὶ μοι ἐδείξεν ἐντὸς λαρνάκων, γυμνὰ καὶ παντὶ βλέμματι ἀναπεπταμένα, ἐν ἀρίστη δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατηρήσει, τὰ σώματα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν προϊστορικῶν τούτων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίδων, τῶν τέως μόνον ἐκ τοῦ Ἡροδότου καὶ ἐκ τῶν ἱερογλύφων ἡμῖν γνωστῶν.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑπόνοιαι περὶ μυστικῶν εὐρέσεων ἀρχαιοτήτων εἶχον ἐγερθῆ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τότε ὁ K. Brugsch, τὴν διαφωνίαν δύο ἀδελφῶν ἀρχαιοκαπήλων ἐπιτηδείως ἐπωφελήθεις, ἀνεκάλυψε τὸ μέρος τῶν κρυπτῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν, καὶ πλησίον τῶν Αἰγυπτιακῶν Θεῶν (τοῦ Λουξόρ), μετὰ πλείστων δυσκολιῶν καὶ κινδύνων εἰς στενάς ὑπογείους ὑπονόμους εἰσέρπησας, εὗρεν ἐν μεγάλῳ κοινοταφίῳ ὑπὲρ τὰς 30 λάρνακας περιεχούσας τὰς μούμιαις βασιλέων καὶ βασιλικῶν συγγενῶν τῆς δεκάτης μέχρι δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ, ἐναποτεθειμένας εἰς τὴν κρύπτῃν ἐκείνην ἐν χρόνους παρακμῆς τῆς Αἰγύπτου, εἰς προφύλαξιν κατὰ ἱεροσύλων καὶ κλεπτῶν οἰτινες, κατὰ σωζομένους ἐγγράφους ἀποδείξεις, κατέστρεφον τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἵνα διαρπάσασιν τοὺς θησαυροὺς οὓς ἐνέκλειον.

Ἐνώπιον τοῦ ἀπροσδοκῆτου τούτου θεάματος ἔμεινα ἐπὶ μακρὸν σιγῶν, καὶ καταληφθεὶς ὑπ' αἰσθήματος μικτοῦ ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὰ ἴδια ἔμαυτοῦ αἰσθητήρια, ἂν ἀληθῶς ἐβλεπον ὅτι μοι ἐδεικνύετο, ἐξ ἀορίστου σεβασμοῦ πρὸς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τῆς φήμης των τὴν γῆν πληρῶσαντα. Καὶ δὲν ἦσαν σκελετοὶ ἄμορφοι ἢ πτώματα σεσηπότα, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἐπίσημοι νεκροί, ὡς ἂν εἶχον ἔτι τὴν προτεραιάν κατατεθῆ εἰς τὸν τάφον των, διατηροῦντες τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν ἐκφρασιν αὐτῆς, νοημοσύνην, θελήσεως σταθερότητα

ἢ οἶαν δῆποτε ἄλλην ιδιότητα χαρακτηῖρος παρά τισι τῶν ἡγεμόνων ἐμφαίνουσιν. Τὰς δὲ βασιλίδας, οὐδ' ἂν ἔζων θά ἐκολάκευον λέγων ὅτι ἦσαν ἐξόχως ὠραϊαί, ἴσως διότι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ δισχίλια ἔτη π. Χ. ἄλλως ἢ σήμερον ἐξετιμάτο ἡ ὠραιότης· ἀλλ' εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν φαίνεται ἐπιθάλλουσα ἡ ἀκμαία νεότης. Οὕτω δὲ περὶ τῆς βασιλικῆς αὐτῶν ἀναβολῆς δύνανται πολλὰ νὰ ῥηθῶσι, διότι εἰς αὐτὴν, ἐπὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν, ἢ τῶν ἀρχαίων εὐλάβεια εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸ τότε καθιερωμένον νεκρικὸν περίβλημα, νῦν δ' ἐπὶ τῆς ἐκθάψεως αὐτῶν ἢ τῶν συγχρόνων φιλομάθεια καὶ πολυπραγμοσύνη ταῖς ἀφῆρεσε καὶ τοῦτο, οὐδὲν ἀντικαταστήσασα, καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀποβλέψασα μᾶλλον ἢ εἰς τὴν εὐσχημοσύνην.

Εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων μεγάλας προσέφερον κατὰ τὰ ἔσχατα ἔτη ὑπηρεσίας, πλὴν τῶν σοφῶν Γερμανῶν Λεψίου καὶ Brugsch-Pacha, ὁ Γάλλος διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τοῦ Βουλὰκ, Μαρτιέ-βένης καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μασπέρος. Εἰς τὴν αἰγυπτιολογίαν δὲ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιτυχῶς ἐνεκυψε καὶ ὁ ἡμέτερος Νεροῦσος, ἐξ Ἀμαρουσίου τῆς Ἀπτικῆς καταγόμενος, ἔποικος δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ἐπὶ πᾶσαν ἐποψίν ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος, ἥτε ἀρχαία καὶ ἡ σύγχρονος, μελέτης ἀξία. Ἄλλ' εἰς ταύτην βεβαίως δὲν ἀρκοῦσι δέκα ἡμέραι.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ο ΥΠΟΥΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Α.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

ΙΔ'

Ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς μετὰ τοῦ Ροβέρτου συνεντεύξεως εἶχε χρησιμοποίησει τὸν καιρὸν τῆς. Πρακτικῶς σκοπούμενη μὲ τὴν ἀπάθειαν τοῦ συμφέροντος ἐξήτασε πῶς ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ τὸ ἀπολεσθὲν ἔδαφος. Προφανῶς ὁ κ. δὲ Μομβρέν δὲν τὴν ἠγάπα πλέον. Ἀλλὰ τὴν εἶχεν ἀρὰ γε ἀγαπήσει ποτέ; Τὴν εἶχε ἐπιθυμήσει ἴσως, ναί, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχεν ἀγαπήσει!..

Καὶ ἡ εὐειδὴς Ἀγγλίς παρετήρησε τὴν μορφήν τῆς ἐν τῷ κατόπτρῳ, ὡς νὰ ἐσπούδαζεν ἐαυτήν, ἔσειεν εἰρωνικῶς τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τῆς.

Οὐδέποτε τὴν ἠγάπησεν, καίτοι εἶχεν εἶπει, Never! Τὸ never more ἐκεῖνο, ὅπερ νῦν ἐπανε-

λάμβανε ἀντήχει εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ὡς νεκρῶσιμος κώδων. Ἄλλ' ὅμως πολὺ ὀλίγον ἐμερίμνα ἂν εἶχεν ἐμπνεύσει ἢ ὄχι πραγματικὸν ἔρωτα. Τί τὴν ἔμελεν! Μήπως εἶχε δώσει αὐτῇ ὅ,τι ἀπῆτει παρὰ τῶν ἄλλων; Ἔσχεν ἀληθῶς μερικὰς ἀδυναμίας ἰδιοτρόπους πρὸς τινὰς, ἀλλ' ὁ μόνος καὶ ἀληθὴς ἔρωσ καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς ὑπῆρξεν ὁ πρὸς τὴν Ἑλλεν Μόργαν. Ἠγάπα τὴν καλλονὴν τῆς καὶ περιεποιεῖτο αὐτὴν ὡς φυτὸν σπάνιον. Πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπετέλει μέρος τοῦ ἑαυτοῦ τῆς ὀλίγον τὴν ἐνδιέφερον. Δὲν ἐπανήρχετο πρὸς τὸν Ροβέρτον διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃ ἐκ νέου, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνεύρῃ πλάσιον κατάλληλον εἰς τὴν κομψὴν τῆς εἰκόνα. Καὶ ὅμως μία ζηλοτυπία—οὐχὶ γυναικίως, ἀλλ' ἀνταγωνιστρίας—τὴν ἐβασάνιζεν ὡς ἀκίως ἀνελογίζετο τὴν Γιλβέρτην. Ν' ἀναμιγνύηται καὶ νὰ διαφιλονεικῇ πρὸς αὐτὴν τὸν κ. δὲ Μομβρέν ἢ μικρὰ ἐκείνη νέα! Δὲν ἐγνώριζε τὴν Γιλβέρτην, ἀλλὰ τὴν ἐφαντάζετο δειλὴν, ἀπλοϊκὴν, ἔχουσαν χυδαίαν καλλονὴν μαθητρίας. Ἐπρεπε δ' ὁ κ. δὲ Μομβρέν, ὃν ἐγίνωσκεν ὡς ἀσθενῆ τὸν χαρακτηῖρα, πολὺ ν' ἀγαπᾶ αὐτὴν διὰ νὰ τολμᾶ νὰ ἐξανίσταται τόσον σφοδρῶς ὅτε αὐτῇ, ἡ νόμιμος σύζυγος ἤρχετο ν' ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά τῆς.

Ναὶ ἡ νόμιμος σύζυγος! Καὶ ἐν τῷ θαλάμῳ αὐτῆς, εἰς τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Βουλώνης οἰκημᾶ τῆς, ἐν τῷ θαλάμῳ, οὗ ἡ πολυτέλεια εἶχε φθορῇ καὶ ἀποστειλωθῆ ἐκ τοῦ χρόνου, ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἠρέυνα ἐντὸς τῶν συρταρίων τοῦ γραφείου τῆς, ὅπως ἀνεύρῃ, μὲ τὴν ἠδονὴν ἣν αἰσθάνεται ἐδιάδικος κρατῶν εἰς τὴν χεῖρά του τὸ ἔγγραφον δι' οὗ θὰ κερδήσῃ τὴν νίκην, τὴν γαμήλιον πρᾶξιν, τὴν συναχθεῖσαν ἐκεῖ πέραν εἰς τὸν μικρὸν ναῖσκον τῶν περιχώρων τοῦ Λονδίνου, εἰς Φόρεστ Χίλλ, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Κέντ. Ἀνεγίνωσκε αὐτὴν ἀνευρίσκων παρὰ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ ἱερέως Βαρλόου καὶ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ, Χάρτλεϋ, ὅστις εἶχε χρησιμεύσει ὡς μόνος παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενος μάρτυς, τὴν ἰδικὴν τῆς ὑπογραφὴν α' Ἑλλεν, Μαίρη Μόργαν» καὶ τὴν τοῦ νεαροῦ κόμητος Ροεναίου Ροβέρτου δὲ Μομβρέν. Κόμησσα!.. ὅσα θέλει ἄς ἔλεγεν αὐτός, ἦτο κόμησα! Ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουεν ἀκόμη τὴν φωνὴν τοῦ ἱερέως κηρύσσοντος αὐτὴν συνευγμένην μετὰ τοῦ κόμητος, ἐνόμιζεν ὅτι ἠσθάνετο εἰς τὴν χεῖρά τῆς τὴν πίεσιν τῶν δακτύλων τοῦ Ροβέρτου. Δὲν εἶχε λησμονήσῃ τὴν χαρὰν ἣν ἐδοκίμασεν ὅτε ἐξερχομένη τοῦ ναοῦ καὶ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ νεαροῦ Γάλλου ἤκουεν ὡσεὶ φωνὴν πινὰ ἐνδόμουχον λέγουσαν αὐτῇ: «Τέλος πάντων κατῶρθωσες τὸν σκοπὸν σου, Ἑλλεν Μόργαν!»

Καὶ ὡς ἀνόητος μετὰ τινὰς μῆνας ἐφωρᾶτο παρὰ τοῦ συζύγου τῆς, οὗ ἡ τύφλωσις οὐδὲν